

Inleiding van Ir. Kees Nieuwerth bij de ontmoeting tussen VNO-NCW (Verbond Nederlandse Ondernemingen - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond) en de Raad van Kerken in Nederland op 8 juli 2022

1. Uw VNO-NCW voorzitter, mevrouw Ingrid Thijssen zei onlangs dat Nederland – mede door de stikstof-, klimaat- en biodiversiteitscrisis - ‘op slot komt te zitten’. Ik denk dat het eerder zo is dat Nederland eindelijk tegen de grenzen van de groei aanloopt en daaruit conclusies dient te trekken. Ruim vijftig jaar geleden waarschuwde de Club van Rome met het rapport ‘Grenzen aan de Groei’ hier al voor.

Vorig jaar werd de Raad van Kerken in Nederland benaderd door één van de Nederlandse leden van die Club van Rome – Wouter van Dieren – of de Raad een bijdrage zou willen leveren aan een grote conferentie over de toenemende schaarste aan essentiële grondstoffen – de ‘*Resource Wende*’ Conference - in Amsterdam.

Paul van Geest, Kees van der Kooij en ik leverden daaraan een bijdrage onder de titel ‘*wat is van wie?*’, waarbij rechtvaardig delen van de schaarser wordende grondstoffen centraal stond.

2. Welke waarden zouden wat de Raad van Kerken betreft de Sustainable Development Goals eigenlijk moeten dienen? Wat mij betreft zouden we daarvoor te rade kunnen gaan bij de in de wereld-oecumene gebruikelijke drieslag: *gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping*.

Als we echter de SDG 's eens kritisch beschouwen blijkt dat de SDG Agenda veel gewicht toekent aan ‘economische ontwikkeling’ en weinig aandacht schenkt aan de groeiende ecologische voetafdruk. Met andere woorden: er wordt onvoldoende rekening gehouden met de ecologische grenzen aan de ‘groei’. Zodoende bevordert de SDG Agenda dus nog niet een economisch model dat daadwerkelijk leidt tot het rechtvaardig delen van (schaarse) grondstoffen wereldwijd. Een economie die ons in staat stelt te leven binnen de planetaire en natuurlijke grenzen. Ruim 60% van de met de SDG-doelen samenhangende maatregelen verhogen uiteindelijk zelfs de ecologische voetafdruk in plaats van dat zij deze verlagen. De SDG Agenda is helaas te weinig *ecocentrisch* gericht, er is te weinig aandacht voor het feit dat ons menselijk systeem een onderdeel is van een kwetsbaar wereldomspannend ecosysteem. We kunnen niet echt (over)leven zonder insecten, vogels, bloemen en gewassen.

Dus om het met een variatie op een beroemde Britse uitspraak te zeggen:

To bumblebee or not to bumblebee: *in a world without bumblebees I do not want to live*

3. Bovendien geeft de VN zelf reeds aan dat tot dusverre ‘duurzame energie’ nog maar in een kleine 20% van de wereldwijde behoefte aan energie voorziet. En die 20% is vooral gesitueerd op het noordelijk halfrond. Veel van de ‘sleutel’- grondstoffen voor de energietransitie, bijvoorbeeld zeldzame ertsen en aardmetalen zoals coltan, lithium, nikkel, kobalt, koper, neodymium, magnesium, platina, titanium, vanadium e.d. – voor zonnepanelen, windmolens, accu’s, elektrische auto’s, mobiele telefoons – worden ook nu weer gewonnen op het zuidelijk halfrond. Zij worden alle intensief gedolven en zijn ook alle *eindig en niet duurzaam*..

De toenemende concurrentie om deze schaarse grondstoffen leidt op zijn minst tot geopolitieke spanningen, leidt nu reeds tot gewapende conflicten in bijvoorbeeld centraal Afrika en zou ook kunnen leiden tot grootschaliger (gewapende) conflicten in de toekomst.

4. *Gaat deze volgende industriële revolutie dus op haar beurt leiden tot een nieuwe Noord-Zuid tweedeling?*

Sterker zelfs: des te schaarser de grondstoffen worden in de toekomst, des te meer mensen in de ‘lage inkomenslanden’ de middelen ontberen om te om in hun energie-, voedsel- en drinkwaterbehoefte te voorzien.

Meer internationale samenwerking, rechtvaardiger delen van die schaarse middelen wereldwijd zijn broodnodig. Bovendien moeten we aandringen op voor milieu en samenleving verantwoorde wijzen van winning van deze grondstoffen, de daarmee samenhangende ketenverantwoordelijkheid dient vanzelfsprekend te worden.

Maar wie moet dat dan doen?

Mijn inziens de Verenigde Naties. Bijvoorbeeld via de SDG-Agenda 2.0 - door het beleggen van een internationale conferentie over het rechtvaardig delen van schaarse grondstoffen om tot internationaal overeengekomen en transparante afspraken te komen.

5. Tijdens de vorig Assemblee van de Wereldraad van Kerken in Busan drongen onze zusters en broeders op de zuidelijke werelddel er op aan dat kerken wereldwijd op een ‘pelgrimage van gerechtigheid en vrede’ zouden gaan. Immers, gerechtigheid gaat vooraf aan vrede, is een voorwaarde voor ware vrede. En het moge duidelijk zijn dat zij die er het minst toe bijdragen het meest lijden onder de klimaatverandering. En dit bovenop de koloniale uitbuiting. Aan deze achterstelling dient een eind te

komen door rechtvaardiger verhoudingen te scheppen. Om tot werkelijk rechtvaardige vrede wereldwijd te komen.

6. Ook wat heelheid van de schepping betreft valt er nog veel te verbeteren aan de SDG Agenda. De komende tijd zullen klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit elkaar in hun onderlinge samenhang alleen nog maar versterken. Bovendien is er de paradox dat sommige maatregelen die klimaatverandering tegengaan en groene energie bevorderen een negatieve uitwerking hebben op die ‘heelheid’: voorbeelden zijn waterkrachtcentrales die de natuurlijke migratie van vissen van zee rivier-opwaarts blokkeren en windmolens die geplaatste worden in belangrijke migratieroutes van trekvogels van Siberië naar Noord-Nederland en vice-versa.
7. We beseffen eigenlijk nog niet dat allerlei grondstoffen zoals metalen en zeldzame aardmetalen, net als de fossiele energiebronnen kolen, olie en gas, EINDIG zijn. Het nam miljoenen jaren om deze grondstoffen geologisch te vormen, maar wij zijn vanaf het industriële tijdperk ze zeer snel aan het uitputten. De Noorse wetenschapper Sverdrup¹ heeft modelberekeningen gemaakt voor die uitputting. Tijdens de Resource Wende Conferentie presenteerde hij een recente versie van zijn onderzoek, dat hij periodiek actualiseert. Dit betreft de top-20 van die sleutel-grondstoffen. Daarbij zijn o.m. de ‘grote zes’: ijzer, chroom, aluminium, koper en zink. Neem koper: dat zal al uitgeput raken in 2050, net als olie en gas. Topjaar voor de winning van koper ligt op 2033. IJzer: 2200, net als uranium. Zeldzame aardmetalen: 2100. Mangaan: is al bijna op. Platinum en zilver: 2050. We realiseren ons nog steeds niet *hoe dringend* dit vraagstuk is.²

En naarmate de tijd verstrijkt kost het steeds meer moeite – en dus energie – om de nog resterende voorraden van die grondstoffen te winnen.

De vraag dringt zich bijvoorbeeld op: *waar ligt het punt dat het winnen van koper voor bijvoorbeeld de aansluitkabels van windmolenparken meer uitstoot van broeikasgassen kost dan die windmolens ooit kunnen besparen?*

---

¹ Sverdrup, H. en Vala Ragnirsdottir, K., *Natural Resources in a Planetary Perspective*, in : *Geochemical Perspectives, Vol.3, nr.2, October 2014, 228 pages*

² Zoals bekend werkt de Europese Unie met een roulerend voorzitterschap; vanaf Januari 2023 zal dat Zweden zijn. Een nieuwe voorzitter mag – traditioneel – nieuwe prioriteiten stellen. De Club van Rome en Sverdrup hebben de regering van Zweden er van doordrongen dat allereerst rechtvaardig delen van de schaarse grondstoffen een prioriteit zou moeten krijgen - onder de titel **Earth4All**.

8. Maar voor ons als Raad van Kerken blijft de *belangrijkste vraag* hoe wij met onze medemensen wereldwijd én met de toekomstige generaties die schaarser wordende essentiële grondstoffen rechtvaardig kunnen delen. Dus *met* Paul van Geest en Kees van der Kooij zeg ik ‘WAT IS VAN WIE?’ ... dat is de cruciale vraag hier. De ethische, de morele vraag. Mogen wij ons die schaarse grondstoffen in andere landen blijven toe-eigenen?
9. Dat vergt een VN conferentie over eerlijk en rechtvaardig delen van de schaars wordende grondstoffen. Maar dit alles vraagt ook om *een andere inrichting van onze economie*. Een soort ‘economie van het genoeg’. Een ‘kringloopeconomie’. Eén van hooguit ‘selectieve groei’. Eén waar repareren en recycleren voorop staat. Eén waarin we zoveel mogelijk van die genoemde essentiële grondstoffen terugwinnen uit afvalstromen, wat wel ‘urban mining’ wordt genoemd.
10. In een interview in het blad *Mezza* had uw voorzitter het over – citaat – ‘de bereidheid de plaats der moeite te betreden’ . Welnu, wij moeten de bereidheid hebben *die* plaats der moeite te betreden van de *grenzen aan de groei én de (morele) plicht om rechtvaardig te delen*.

Ir. Kees Nieuwerth
Den Haag, 8 Juli 2022.